

Autisme en erfelijkheid

'Dat zit in de genen' zeggen mensen wel eens. Meestal gaat het dan over karakter- of uiterlijke eigenschappen. Maar ook aandoeningen kunnen erfelijk zijn. Hoe zit dat bij psychische aandoeningen? In dit infoblad kunt u lezen wat bekend is over de erfelijkheid van autismespectrumstoornis (ook wel 'autisme' genaamd).

Mensen met autisme hebben vaak moeite met overzicht houden en problemen in het contact met anderen. Ook kunnen ze eindeloos dezelfde handelingen herhalen. Ze kunnen een normale of juist een hoge intelligentie hebben, maar autisme komt ook voor bij mensen met een verstandelijke beperking.

Is autisme erfelijk?

Als uw vader of moeder autisme heeft, is de kans dat u ook autisme krijgt ongeveer 15 tot 20%. Als twee mensen uit uw gezin deze psychische aandoening hebben, is de kans dat u het krijgt 40%. Ter vergelijking: heeft u deze aandoening niet in de familie, dan is de kans op autisme ongeveer 1%.

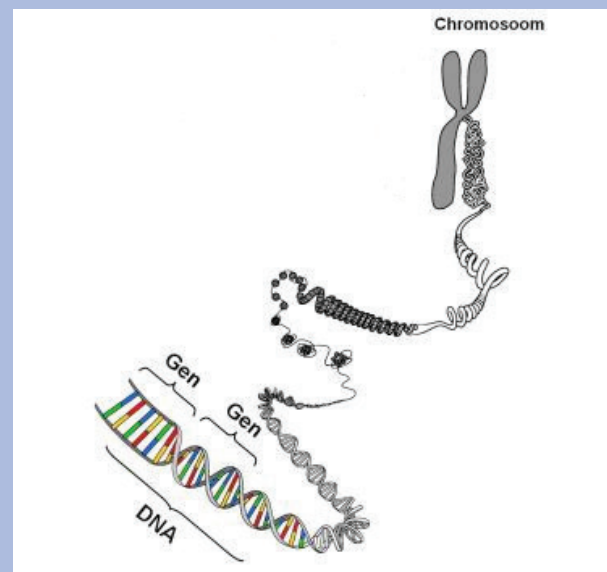
Genen, DNA en chromosomen

In iedere cel van het lichaam zitten chromosomen. Chromosomen zijn voor te stellen als lange strengen. Ze bestaan uit een stof die we DNA noemen. Op de chromosomen zitten de genen.

Een gen is een stukje afgebakend DNA (zie plaatje). Onze genen bepalen al onze (erfelijke) eigenschappen, bijvoorbeeld de kleur van ons haar en onze ogen. Ieder gen heeft een andere 'taak'. Veel eigenschappen worden door verschillende genen samen bepaald. Van ieder type gen heeft een mens er twee. Eén erft u van uw moeder en één van uw vader.

Genvarianten en mutaties

Na de bevruchting wordt bij elke celdeling het DNA van de ouders gekopieerd. Dat gebeurt niet altijd op dezelfde manier. Soms ontstaan vari-

anten in een bepaald gen. Zo'n genvariant kan invloed hebben op eigenschappen en op hoe het lichaam werkt. Ze kunnen bijvoorbeeld ook een verhoogde kans geven op een aandoening.

Zit autisme in de genen?

Na lang zoeken zijn er mensen met autisme (en families) gevonden bij wie een bepaalde mutatie (zie kader) de oorzaak van autisme is. Maar dit is maar bij heel weinig mensen het geval. Het is niet dé verklaring voor autisme.

Onderzoekers hebben ook in totaal meer dan 100 genvarianten (zie kader) gevonden die bij enkele mensen met autisme de oorzaak van de aandoening zijn. Dezelfde genvarianten worden overigens aangetroffen bij mensen met ADHD. Het gaat bijvoorbeeld om varianten in genen die invloed hebben op het doorgeven van prikkels tussen zenuwen.

Deze en andere genvarianten verklaren maar een klein deel van het aantal mensen met autisme. Met genetisch onderzoek kan ongeveer 15% van de erfelijke oorzaken van autisme gevonden worden.

Autisme wordt vaak veroorzaakt door een combinatie van genvarianten en omgevingsfactoren. Bijvoorbeeld: als een ongeboren kind in de baarmoeder in aanraking komt met bepaalde pesticiden, wordt het risico op autisme groter. Maar of het ook echt tot autisme leidt, ligt er aan hoe bij deze persoon pesticiden worden afgebroken. Ook dat wordt weer door bepaalde genen aangestuurd.

Als een van uw ouders autisme heeft, is de kans dat u het krijgt 15 tot 20%. Autisme wordt veroorzaakt door een combinatie van omgevingsfactoren en genvarianten. Met genetisch onderzoek kan ongeveer 15% van de erfelijke oorzaken van autisme gevonden worden.

Meer weten over autisme in jouw familie?

Zit u met vragen over de erfelijkheid van autisme bij uzelf of bij uw kind? Dan kunt u naar de huisarts gaan. Het is handig om voor de afspraak informatie te verzamelen. Wie in de familie heeft het en in welke mate? Gaat het om de (groot)ouders, ooms, tantes, neven of nichten?

De huisarts verwijst soms naar een afdeling Klinische Genetica. Deze afdelingen zijn gevestigd in ieder academisch ziekenhuis. Bij een afdeling Klinische Genetica werken klinisch genetici. Dit zijn erfelijkheidsartsen.

Mogelijk maakt de arts een uitgebreide stamboom samen met u. Aan de hand hiervan kan de arts met u bespreken hoe de aandoening mogelijk overerft en hoe groot de kans is dat u of uw kind de aandoening krijgt. De arts zal uitleggen hoe erfelijke factoren, leefstijl en ervaringen een rol kunnen spelen.

Soms zal een klinisch geneticus voorstellen om aanvullend genetisch onderzoek (DNA-onderzoek) te laten doen. De kans om een genetische oorzaak te vinden bij autisme, is ongeveer 15%.

Bronnen

- V. Huijbregts en I. Baart (2007). Om gek van te worden. Het complexe verband tussen psyche en genen. Nijmegen: Centre for Society and Genomics.
- S. Claes en J. van Os (redactie) (2013). Handboek Psychiatrie en genetica. Utrecht: De Tijdstroom.
- www.psychischegezondheid.nl
- www.erfelijkheid.nl

Verwijzingen

- Infoblad 'Psychische aandoeningen en erfelijkheid' (zie www.erfocentrum.nl/voorlichtingsmateriaal)
- Infoblad 'Schizofrenie en erfelijkheid' (zie www.erfocentrum.nl/voorlichtingsmateriaal)
- Infoblad 'Angststoornissen, stemmingsstoornissen en erfelijkheid' (zie www.erfocentrum.nl/voorlichtingsmateriaal)
- Meer informatie over erfelijkheid en erfelijke aandoeningen vindt u op www.erfelijkheid.nl
- Meer informatie over psychische aandoeningen vindt u op www.psychischegezondheid.nl

Fonds Psychische Gezondheid biedt een anonieme hulplijn aan via Korrelatie. Psychologen en maatschappelijk werkers geven antwoord op persoonlijke vragen en bieden hulp en advies. Korrelatie is telefonisch bereikbaar op werkdagen van 9.00-18.00 uur op nummer 0900 – 1450 (15 cpm).

Dit infoblad is financieel mogelijk gemaakt door Fonds Psychische Gezondheid te Amersfoort

